

26 septembrie 2022

Nr. 04-3/39-1916

La Nr.

din

Domnului Sergiu LITVINENCO,
Ministrul justiției
diana.melenciuc@justice.gov.md

Opinie

la proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție

Având un rol fundamental în consolidarea democrației și a statului de drept, Ombudsmanul contribuie la responsabilizarea tuturor actorilor implicați în protecția drepturilor și libertăților fundamentale, facilitând realizarea bunei-guvernări într-un stat de drept.

Avocatul Poporului a analizat din oficiu proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție. Potrivit notei informative și a conceptului la acest proiect de lege, Guvernul își propune o reformă profundă atât a sistemului judecătoresc, în general, cât și a CSJ în particular. Reforma dată are drept obiectiv consolidarea independenței și responsabilității individuale ale judecătorilor și a sistemului judecătoresc în ansamblu. Implementarea eficientă a reformei propuse implică inclusiv adoptarea unei legi noi cu privire la CSJ.

Este important de a remarca că potrivit art. 20 din Constituția Republicii Moldova „Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție. Iar potrivit alin.(1) din art. 115, Constituția prevede în exclusivitate că „Justiția se desfășurează prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.” Prin urmare, justiția trebuie să fie un instrument eficient prin intermediul căruia cetățeanul își poate apăra drepturile și libertățile sale.

„Dreptul de acces la o instanță” nu este un drept absolut, nici în materie penală, nici în materie civilă. El se pretează la limitări implicite [*Deweer împotriva Belgiei, pct. 49; a se vedea, de asemenea, Kart împotriva Turciei (MC), pct. 67*].

Totuși, aceste limitări nu-i pot restrânge exercitarea într-o asemenea manieră sau până la un punct încât să fie afectat în însăși esența sa. Limitările trebuie să aibă un scop legitim și este necesar să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul vizat [*Guérin împotriva Franței (MC)*, pct. 37, și *Omar împotriva Franței (MC)*].

Art. 6 § 1 nu obligă statele contractante să înființeze curți de apel sau de casație. Cu toate acestea, un stat care a înființat instanțe de acest tip are obligația să se asigure că justițiabilii beneficiază de garanțiile fundamentale prevăzute de art. 6 § 1 [*Platakou împotriva Greciei*, pct. 38; *Zubac împotriva Croației (MC)*, pct. 80].

Un proiect de lege de reformare a CSJ a fost propus în 2019 în urma căruia Comisia de la Veneția a emis o opinie¹. Comisia de la Veneția a relevat că o preocupare majoră în procesul de reformă este că proiectul de lege combină un proces de verificare a judecătorilor cu reforma Curții Supreme de Justiție, menită să înlocuiască Curtea Supremă existentă cu o nouă instanță cu o jurisdicție diferită și mai puțini judecători. Această combinație între două scopuri diferite justifică supunerea tuturor judecătorilor de la Curtea Supremă la o reevaluare extraordinară și a ingerinței în principiul inamovibilității judecătorilor. Această justificare este cu atât mai importantă cu cât reprezintă o schemă de verificare ce poate crea un precedent periculos și poate duce la așteptarea că va exista o schemă de verificare după fiecare schimbare de guvern, ceea ce ar submina motivația sistemului judiciar și ar reduce independența acesteia.

Subsecvent, recomandările Comisiei de la Veneția din 2019 sunt relevante în contextul evaluării prezentului proiect de lege. În acest context, Avocatul Poporului salută inițiativa recentă a Ministerului Justiției de a solicita Comisiei de la Veneția expertizarea proiectului de lege.

Analizând conținutul proiectului de lege însoțit de documentele justificative, Avocatul Poporului înaintează următoarele sugestii/proponeri pentru îmbunătățirea acestuia:

1) Art.2 – propunem revizuirea alin.(2) lit. b) prin care se solicită CSJ examinarea în calitate de instanță de recurs a cauzelor cu cea mai mare importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebit

¹ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)020-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)020-e)

de grave ale legii și ale drepturilor omului. Avocatul Poporului consideră că CSJ va fi în dificultate de a aplica în practică aceste prevederi fără criterii și definiții clare, or, toate cauzele aflate pe rol în instanța de judecată au șansa de a fi examinate fără careva impedimente. Astfel că, sintagma „importanța socială,, și „deosebit de grave” sunt vagi și va reprezenta un risc de interpretate diferite a acestor prevederi de către judecători.

2) Art.4 – propunem includerea la alin. (1) a prevederilor prin care ar permite, inclusiv Avocaților Poporului, să solicite Curții Supreme de Justiție să se pronunțe asupra problemelor de drept care prin hotărâri irevocabile au fost soluționate diferit de către instanțele judecătorești.

Totodată, propunem la alin.(4) modificarea propoziției „ alți subiecți vizați direct prin problema de drept examinată” prin enumerarea subiecților care pot fi invitați sau pot interveni prin ”Amicus curiae” din propria inițiativă în cazul când au tangență directă prin problema de drept examinată, spre exemplu, Ombudsmanul, Consiliul egalității, ONG-le în domeniul drepturilor omului etc.

3) Art. 5, 9 – nota informativă nu conține o justificare obiectivă și rezonabilă pentru propunerea de a reduce numărul de judecători de la 33 la 20, precum și efectivul limită a CSJ de la 220 la 150 de unități. În scopul asigurării volumului optim de muncă la CSJ considerăm că necesitatea reducerii ar trebui să fie bazată pe analiza funcțiilor, care să constate gradul de încărcare a judecătorilor și funcțiilor adiționale din cadrul CSJ.

4) Art.6 – este plauzibilă extinderea cercului de persoane care pot accede la funcția de judecător la CSJ. În acest sens, propunem revizuirea alin.(1) prin examinarea oportunității de a acorda șanse Ombudsmanilor, care au exercitat un mandat deplin, pentru a deveni judecători la CSJ. Includerea Ombudsmanilor în calitate de judecători va aduce plusvaloare activității CSJ în domeniul drepturilor omului.

5) Art.7 – propunem la alin.(6) să fie indicate motivele pentru care Plenul CSJ poate decide desfășurarea ședințelor închise. Or, desfășurarea ședințelor într-un format închis trebuie să fie excepție.

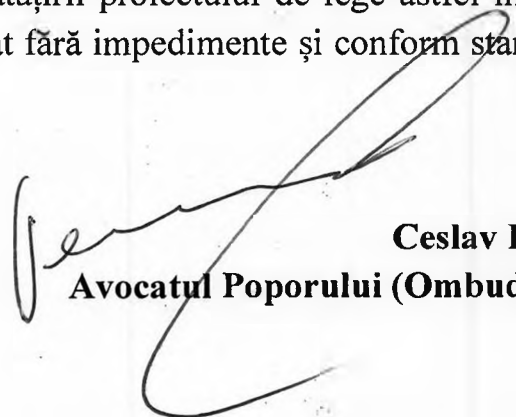
6) Art.14–14⁶ – procedură de reevaluare a judecătorilor cu caracter extraordinar și la scară largă, care ar putea în ultimă instanță rezulta în eliberarea din funcție a judecătorilor, trebuie să fie supusă unei revizuirii substanțiale prin care

să fie asigurată introducerea unor garanții extrem de stringente pentru a se asigura îngrădirea imixtiunii în independența judecătorească. Respectiv, procesul de reevaluare trebuie să fie efectuat în conformitate cu criteriile obiective și clare, de către entități ce comportă calitățile caracteristice ale unui tribunal imparțial și independent. De asemenea, luându-se în considerare consecințele serioase pe care acest proces îl are asupra judecătorilor, cu efecte comparabile examinării cauzelor disciplinare împotriva judecătorilor, în special dacă judecătorul nu promovează evaluarea, prezenta procedură de evaluare foarte probabil intră sub incidența Articolului 14, alin. 1 al PIDCP și Articolului 6 alin. 1 al CEDO, sub aspectul civil. Astfel, procedura de reevaluare trebuie să fie realizată în conformitate cu standardele de bază ale echității procesului de judecată, cu posibilitatea de a fi contestată decizia adoptată în fața unui tribunal independent și imparțial, care să revizuiască atât aspectele de drept cât și procedurale, asigurându-se simultan transparența și supravegherea publică asupra procedurii respective.²

În scopul respectării standardelor generale ale echității procedurale și asigurării principiului clarității și predictibilității normelor juridice, propunem revizuirea procedurilor de evaluare extraordinară (evaluarea integrității etice și financiare; evaluarea profesionalismului) a judecătorilor Curții Supreme de Justiție precum și a modului de contestare acestor proceduri conform criteriilor stabilite de Comisia de la Veneția și ODIHR/OSCE.

În concluzie, recomand de a lua în considerare propunerile Avocatului Poporului, Comisiei de la Veneția, ODIHR/OSCE și a participanților la consultările publice în vederea îmbunătățirii proiectului de lege astfel încât să se asigure că actul de justiție să fie realizat fără impedimente și conform standardelor unui proces echitabil.

Cu respect,

Ceslav PANICO
Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

Ex. Muntean Ig
Tel. 060002655

² Opinie Interimară Referitor la Proiectul de Lege cu privire la Reformarea Curții Supreme de Justiție și Organelor Procuraturii din Republica Moldova, ODIHR/OSCE, septembrie 2019